

SZERKESZTŐI JEGYZET

A lapszám képeihez volna egy megjegyzésem. A Krétakör Szabadiskolájának nyári záró programján magam is jelen voltam. Nem voltam elragadtatva a látottaktól, kicsit élettelennek tűnt a történet, kicsit vérszegénynek a játék. Két apróság azonban elgondolkodtatott, hogy a középiskolásokkal dolgozó fiataloktól ez talán mégis remek dolog.

Az egyik az, hogy a diákok közé beállt egy édesanya is, aki persze maga is nagyon fiatal volt, karján a gyermekével. A játékot vezető fiatalember felesége volt a gyermekükkel. Valahogy ez a különös jelenlét és részvétel számomra bizonyította, hogy itt, noha játék folyik, azért mégis minden igazi. Azért itt mindenki komolyan veszi magát.

A másik az erdélyi fiú megjegyzése volt, aki Székelyföldről jött Budapestre a program kedvéért. Kiszúrtam magamnak, annyira Ábel volt, hogy nem is lehetett volna jobban. Ő mondta aztán, hogy neki a világban való tudatos eligazodáshoz mennyire komoly segítség, erős élmény ez a Szabadiskola.

Nem tudom, Vajthó László (1887–1977) ismerte-e John Deweyt (1859–1952) vagy William Kilpatrickot (1871–1965), de az biztos, hogy a magyar kultúra páratlan pedagógiai projektjét, a *Magyar Irodalmi Ritkaságok* című sorozatát nem a kiváló amerikai pedagógusok projektpedagógiája hatására találta ki.

Másfelől a tanár szakos egyetemistáknak tananyag Dewey és Kilpatrick munkássága, megtanulják a projekt módszer elméletét is, ellenben Vajthó László tanár úr nevét vagy hallják az egyetemen, vagy nem. Pedig, ahogy Kiss Endre filozófus elegánsan bizonyította a Magyar Peda-

gógiai Társaság Kiss Árpád Műhelyének Vajthó emlékére idéző ülésén, alighanem abszolút pedagógus volt, bár nem elméleti alapokon művelte a projekt módszert, egyszerűen élő pedagógiában gondolkodott, természetes volt számára a cselekvő tanítás, tudta, hogy a diákok szabad kezdeményezései adják, adhatják a tanítás különleges minőségét.

Úgy adódott, hogy a Markó Utcai Főreál (ma: Berzsenyi Dániel Gimnázium) diákjaival 1929-ben könyvkiadásba fogtak. Minden előzetes terv nélkül, egy ötlet indíttatására. Csak azért, mert lehetségesnek gondolták, mert akarták, mert szerették a könyvet. Mert fontos régi irodalmi szövegek voltak kiadatlanok.

(Afelé most nem kalandoznék, hogy milyen páratlan pedagógiai munkálkodások folytak Vajthó korában és azóta is a magyar iskolákban, mindmáig, melyeket senki nem nevez projektnek, így hát nem is tanulhatjuk meg belőlük a projektpedagógiát. S afelé sem, hogy noha az est az ELTE PPK nyilvános programja volt, egyetlen egyetemi hallgató sem nyitott ránk.)

A könyvkiadásnak nagy sikere volt, sorozat lett belőle, különböző iskolák készítették elő a könyveket, diák-tanár együttműködésben, Vajtó László segítségével. 1944-ig hatvanhárom kötet jelent meg, de ebben a lapszámunkban, a Holokauszt emlékére jegyében, a meg nem jelent 64. kötetnek a történetét idézzük fel Vajthó László írásainak a segítségével, két változatban is. Klein László, az ELTE PPK könyvtárosa – aki Vajthó életművét ismertette a Műhelyben – említette őket az ülésen, s küldte el a szerkesztőségeknek.

A Vajthó-est érdekessége volt, hogy a Berzsenyi Gimnázium volt magyartanára, Kenyeres Judit elhozott és bemutatott egy

magnófelvételt, melyet diákjaival készített 1976. szeptember 22-én, Vajthó Lászlónál tett kecskeméti látogatásuk során, ahol egyebek közt arról érdeklődtek, hogyan is folytathatnák az egykori sorozatot. Terjéki Ildikó pedig, ugyancsak berzsenyis magyartanár, beszélt az iskola volt tanárának, Fenyő D. Györgynek (ma a Radnóti Gim-

názium tanára) 1991-ben kezdeményezett, s máig élő, több iskolát is érintő pedagógiai vállalkozásáról (projektjéről, ha úgy tetszik), a székelyzsombori nyári táborról. (<http://www.berzsenyi.hu/szekelyzsombor/index.php?x=lapok/fooldal/main.php>)

2014. december 5.

Takács Géza

A *Tanulmányok* rovat közlési feltételeire és publikációs stílusára vonatkozó elvárásaink, illetve javaslataink megegyeznek a *Magyar Pedagógiáéval*, egyelőre saját honlapunkon még nem elérhetőek. Kérjük szerzőinket, keressék a magyarpedagogia.hu honlapon. A rovatban megjelent írásokat lektoráltatjuk, a lektorálás szempontjai megtalálhatók az OFI honlapján, a bírálati lapon: www.ofi.hu/upsz.

HATVANHÁROM ÉS FÉL

„De hadd emlékezem meg a Magyar Irodalmi Ritkaságok 64. számáról, mely sajnós, a kor ádáz viszonyai miatt csak a hasábkorrektúráig jutott el. Erről az élményemről a kolozsvári Korunk című folyóiratban részletesen megemlékeztem, néhány évvel ezelőtt, hát itten csak röviden beszélek róla.

1944 táján megható levelet kaptam Halmi Istvántól, a nagyváradi zsidó gimnázium magyar irodalomtanárától: nem adhatnának-e ki ők is valamely elgáncsolt, elfeledett kéziratot. Bohém módon feleltem, a vidéki ripacs színigazgató hangnemében, aki a nála szerepért kopogtató múzsáfi reménykedő kérésére azt a választ adta, hogy ahol tizenhárman éheznek, ott a tizennegyedik is koplalhat.

Akkoriban már égett a talpunk alatt a talaj, ritka kéziratot, ha kölcsönkaptam volna is a nagy célra hivatkozva, nem mertem postára adni. Ellenben, mivel első

kiadványunk, a Hunyadi-eposz – mely felől még mindig érdeklődött egy-két tájékozatlan szikvízgyár – rég elfogyott, leküldtem egy példányt, adnák ki a művet még egyszer, ezúttal kissé átírva, megszokott tapintattal: csak az évtizedek porát-pókhálóját tüntettük el, a szavak húsába nem vágunk bele. A gondozás lassan haladt előre az örökös behívások miatt. Volt idő, amikor majdnem az egész testületet munkaszolgálatba vitték. Végre 1944 májusában megkaptam a hasábkorrektúrát, s még aznap vissza is küldtem némi igazítással, és néhány nap múlva visszakaptam, a hátlapon ezzel a felirattal: Elköltözött. Halmi István, mint szerkesztőtársától, Székely Bélától később megtudtam, elpusztult az embertelenségben. A csonkán maradt kiadvány, mely a sajtó alá rendezők elszigeteltsége miatt nem lehetett kifogástalan, azóta a budapesti Széchényi Könyvtár levéltárában hirdeti a hagyománymentés töretlen hitét.”

(Vajthó László (1969): *Tanári pályám emlékezete*. Tankönyvkiadó, Budapest. 159-160.)

MAGYAR
PEDAGÓGIAI
TÁRSASÁG